

екологічної свідомості та екологічної культури, взаємозв'язок теорії та практики, комунікативна діяльність забезпечують професійне становлення майбутнього фахівця.

В процесі формування екологічної культури вирішальною є національна складова, що враховує історичний досвід народу у взаємодії з довкіллям, ставлення до природи та всього живого. Саме національна екологічна культура є основою для екологічного виховання та екологічної освіти впродовж життя. Екологічна складова світогляду разом з теоретичними знаннями проявляється у формі традицій, звичаїв, що характерні для кожного етносу.

Отже, формування екологічної культури в освітньому середовищі технічних коледжів передбачає оволодіння системою наукових знань, поглядів, переконань, вмінь, навичок відповідального ставлення до природи, вимагає створення нових стратегій і технологій гармонійної взаємодії суспільства і природи та є глобальною психолого-педагогічною проблемою, що включає низку взаємопов'язаних послідовних компонентів, принципів, прийомів та методів, використання яких дозволить отримати нову природоорієнтовану генерацію фахівців.[4]

Список використаних джерел

1. Дробноход М.І. та інші Концептуальні основи формування екологічного мислення і збідностей людини будувати гармонійні відносини з природою: [Кол. Моногр.] / М.І. Дробноход, Ф.В. Вольвач, С.І. Іваненко. – К.: МАУП, 2018. – 76с.
2. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика / В.С. Крисаченко. – К.: Заповіт, 1996. – 350 с.
3. Качур І.В. Проблеми формування екологічної культури в освітньому середовищі / І.В. Качур // «Наука. Релігія. Суспільство». – 2018. - №2. – С. 209-213.
4. Лук'якова Л.Б. Екологічна освіта у професійно-технічних навчальних закладах: теоретичний і практичний аспекти: [монографія] / Лариса Борисівна Лук'янова. – К.: Міленіум, 2016. – 252с.

Кириченко Валентина Іванівна,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя,
Нечерда Валерія Борисівна,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя,
Інститут проблем виховання НАПН України

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Наукове дослідження актуалізує проблему формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах закладів загальної середньої освіти. Питання життєвої успішності наразі є одним із ключових аспектів особистісного розвитку учнів, оскільки вона складається з суми успіхів в обраних напрямках діяльності, що забезпечують основу благополучного життєздійснення людини.

Ключові слова: успіх, життєва успішність, формування життєвої успішності, учні старших класів.

Трансформаційні суспільні процеси в Україні та інтеграційний поступ системи освіти в європейській освітній простір зумовлюють особливу увагу педагогічної науки до питання формування життєвої успішності учнів старших класів, які мають зростати відповідальними й ініціативними громадянами, відкритими до змін і впевненими у своїх силах конкурентоздатними фахівцями, активними учасниками демократичного становлення держави. У Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 рр., Концепції реалізації

державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, Програмі «Нова українська школа» у поступі до цінностей» наголошується важлива роль закладів загальної середньої освіти у забезпеченні умов для розкриття особистісного потенціалу, саморозвитку учнів відповідно до їхніх уподобань та здібностей, сприяння їх самореалізації і досягнення життєвого успіху.

Проблема життєвої успішності людини полягає в її вмінні визначати цілі й досягати значущих особистісних результатів. Більшість сучасних зарубіжних досліджень в галузі психології, які присвячені проблематиці життєвої успішності, розглядають цінності та ідеали сучасної молоді (Ю. Вишневський, В.Собкін, А.Буреломова, М.Смислова, В.Семенов, Ю.Зайцева, Д.Мартишина). Сутність поняття життєво успішної особистості як такої, що наділена великим прагненням до самореалізації в різних сферах, розкрито у працях дослідників Дж. Аткинсона, С. Мадді, Д. Макклелланда, А. Маслоу. Життєва успішність розглядається вченими як процес і результат досягнення мети (І. Бондарєва, Л. Лабунська) або як комплексне явище, що містить особистісний і соціальний рівні (В. Атюніна). На вивчення крос-культурного розмаїття у визначеннях життєвого успіху, життєвої успішності орієнтовані розвідки вчених С.Фана, В.Карніловича, П.Доквуда та М.Льюїса. Уявлення учнів різних вікових категорій про життєвий успіх і життєву успішність досліджено в роботах вчених А.Галюк, О.Клочкової, А.Тугушевої. Набули поширення сучасні психологічні теорії успішності, створення власного майбутнього і щастя (А.Маслоу, В.Франкл, Д.Чопра, Е. Роббінс).

Основи педагогіки успіху закладено класиками вітчизняної педагогічної думки К. Ушинським, А. Макаренком та В. Сухомлинським, які розглядали успішність як якість особистості, що досягла успіху у процесі навчання й виховання. Провідним принципом педагогіки успіху є гуманістична спрямованість освітнього процесу. Цей принцип передбачає створення педагогічних умов, спрямованих на розкриття і розвиток здібностей того, хто навчається, його позитивну самореалізацію. На важливості розвитку гуманістичної взаємодії учасників освітнього процесу, успіху як першооснови формування ініціативної, творчої особистості наголошують представники сучасної української педагогічної науки Б. Кобзар, А. Осмоловський, О. Чернявська та ін. Наразі у педагогіці особливості теоретичних концепцій (М. Довга, О.Матеюк, Г. Михайлишин, О. Романовський) зумовили різнобічні тлумачення терміну «життєва успішність»: вона розглядається як внутрішній стан особистості, що досягається за допомогою регулярної концентрації на своїх ключових бажаннях і активних діях щодо їх втілення; вважається неодноразово верифікованим досвідом; подається динамічною соціально-психологічною характеристикою особистості, яка передбачає спрямованість на успіх, власне задоволення процесом і результатами власного життя. Розв'язання проблеми успішності, на думку вчених (Л. Грень, В. Михайличенко), пов'язано з формуванням внутрішнього світу особистості учнів, їх самопізнанням, самооцінкою, саморозвитком, їх самопрограмуванням на успіх.

Представники зарубіжної педагогічної науки (Є. Александрова, Е. Зеєр, С. Кожакіна, Є. Коротаєва, М.Мащенко, Г.Трубіна) наголошують на принциповій відмінності понять «успіх» та «успішність». Вчені розглядають успіх як певний очікуваний людиною і суспільством результат зовнішньої і внутрішньої діяльності людини, що супроводжується підвищенням самоповаги, самооцінки й емоціями задоволення. Натомість успішність є динамічним конструктом, тісно пов'язаним із соціальною природою людини, її соціальним досвідом (Н. Дрієс, Д. Пеперман, О.Карле), який має суб'єктивні (мотивація стати життєво успішним, самоповага і впевненість у власних силах) та об'єктивні (схвальна оцінка соціального оточення, прагнення конструктивних соціальних взаємин) сторони [3]. На відміну від успіху, що є певним, іноді одиничним, результатом діяльності, життєва успішність являє собою системне явище, яке передбачає постійний розвиток якостей і компетентностей, необхідних для досягнення певного значущого для особистості результату, а також безперервне самовдосконалення людини. Відтак, поняття «життєва успішність» є

більш суб'єктивним, ніж поняття «успіх» [1]. Ця суб'єктивність полягає у зв'язку із життєвим проєктом, планами і завданнями особистості.

Побудувати життєвий проєкт та обрати стратегії його реалізації може лише зріла особистість, виходячи із власного досвіду та індивідуальних потреб. Успіху можна досягти і в тих напрямках, які людині не цікаві і не є для неї вагомими. Говорячи про життєву успішність, неможливо ігнорувати значущість для самої людини досягнень у важливих для неї напрямках життєдіяльності [2]. Цьому сприяє особистісно орієнтоване виховання, що ґрунтується на визнанні самоцінності особистості учнів, забезпеченні свободи їх самовираження і саморозвитку, самостійного формування ними власного досвіду життєвої успішності. Лише успіх молодої людини формує у неї достатню віру в себе і на цій основі – прагнення стати кращою.

Аналіз психолого-педагогічних джерел та інноваційної виховної практики доводить можливість моделювання необхідних для формування життєвої успішності учнів старших класів умов, добору адекватних таким цільовим орієнтирам методів і технологій. Життєво успішним учень може стати лише у тому освітньому середовищі, яке здатне забезпечити його права, створити фізично- і психологічно-комфортні та безпечні умови навчання, що будуть мотивувати його на збереження і зміцнення власного здоров'я. Формування життєвої успішності учня відбувається під час інтеріоризації знань щодо ризиків і можливостей сучасного світу та особливостей власного психонейрологічного розвитку, вироблення адекватної самооцінки й мотивації бути життєво успішним, вільного обрання сфери діяльності відповідно до своїх бажань, уподобань і здібностей та опосередковується взаєморозумінням і співробітництвом, суб'єкт-суб'єктною взаємодією із дорослими й однолітками на засадах ініціативності, наполегливості, креативності, гнучкості, стресостійкості та особистісної відповідальності.

Рефлексія науково-методичних джерел і аналіз сучасних тенденцій, що склалися у педагогічній науці і виховній практиці, дозволили сформулювати ряд протиріч між:

- об'єктивною потребою суспільства у відповідальних, ініціативних, відкритих до змін і впевнених у своїх силах, життєво успішних особистостях та недостатньою розробленістю організаційно-методичних аспектів їх формування в умовах закладу загальної середньої освіти;

- формальним визнанням необхідності теоретичного обґрунтування здоров'яорієнтованої моделі формування життєвої успішності учнів старших класів і обмеженою кількістю наукових досліджень з даного питання;

- прагненням учнів старших класів до набуття якостей і компетенцій життєво успішної особистості та недостатністю навчально-методичного забезпечення їх формування в умовах закладу загальної середньої освіти.

Визначені протиріччя зумовлюють актуальність проблеми формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах закладів загальної середньої освіти, що становить довгостроковий процес здійснення узгоджених виховних впливів на особистість, які забезпечують досягнення життєвої успішності. Ці виховні впливи реалізуються під час впровадження здоров'яорієнтованої моделі формування життєвої успішності, що дозволяє створювати у закладі освіти безпечне освітнє середовище, яке сприяє збереженню і зміцненню фізичного, психічного, духовного й соціального здоров'я учнів, розвитку в них здоров'яорієнтованої особистісної позиції, мотивів, знань, вмінь і навичок здорового способу життя, необхідного для успішної соціалізації і досягнення життєвої успішності, а також спонукає учнів шукати шляхи до власної життєвої успішності у невідривному зв'язку із суспільним благополуччям.

Список використаних джерел

1. Боровинська, І. Є. (2017). До психологічного розуміння понять «успіх», «успішність», «життєвий успіх», «життєва успішність». *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип. 2 (3). С. 142–148.

2. Козьменко, О. (2020). Успіх у вищій освіті США (ретроспективний аналіз). *Knowledge, Education, Law, Management*. № 4 (32). Vol. 1. С. 41–46.
3. Hildebrandt-Wypych, D. (2011). The social construction of life success among German youth. *Contemporary Learning Society. A quarterly of social and educational ideas*. P. 129–142.

Пюрко В.Є.,
здобувач третього освітнього ступеня
за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки, вчитель ЛФК,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького,
Мелітопольська гімназія № 22 Мелітопольської міської ради Запорізької області

Коробченко Ангеліна Анатоліївна,
доктор історичних наук, професор кафедри педагогіки та педагогічної майстерності,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ: АКЦІО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПОНЕНТА

В умовах значного погіршення здоров'я нації особливої актуальності набувають питання оптимізації професійної підготовки фахівців із фізичної терапії та ерготерапії, професійна діяльність яких спрямована на оздоровлення й підвищення якості життя населення. Професійна діяльність фахівця з фізичної терапії та ерготерапії має на меті відновлення та покращення функціонального стану та загальне оздоровлення організму людини з використанням засобів фізичної культури і природних факторів. Фахівець з фізичної терапії та ерготерапії добирає засоби і форми лікувальної фізичної культури, розробляє методику застосування фізичних вправ на ранніх етапах лікування, планує і виконує програму подальшого функціонального відновлення і фізичної дієздатності хворого, виявляє і розширює резервні можливості організму, тренує його і готує до фізичних навантажень на роботі й у побуті, повертає до активної участі у житті суспільства. Аналіз досліджень [1-9] показує, що багато аспектів фізичної реабілітації стосуються збереження здоров'я і сприяють цьому. Спектр функціональних обов'язків фахівця фізичної терапії та ерготерапії дуже широкий, тому вивчення усіх акціо-педагогічної компоненти україно-європейського досвіду професійної підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії набуває все більшої актуальності.

Слід зазначити, що фізичні терапевти працюють, як незалежні практикуючі фахівці (практикуючий фахівець – цей термін охоплює усі функції, які фізичний терапевт може виконувати – догляд за пацієнтом/клієнтом, здійснення втручання, керівництво та організація процесу, приймання участі у дослідженнях, навчання і консультування), а також в команді з іншими фахівцями сфери охорони здоров'я, дотримуючись етичних принципів Світової Конфедерації Фізичної терапії. Вони можуть вести первинний прийом пацієнтів, а пацієнти/клієнти можуть, в свою чергу, безпосередньо звертатись до фізичних терапевтів без скерування від інших медичних фахівців [4]. Зміст професійної взаємодії фізичного терапевта та ерготерапевта характеризується: гуманітарною спрямованістю, рефлексивною багатозначністю та міждисциплінарністю, експліційністю, ситуативністю, технологічністю, індивідуалізованим стилем, комплексністю застосованих методів і засобів, важливістю зворотного зв'язку, очікуваною ефективністю. Успішне вирішення завдань професійної взаємодії вимагає від фізичного терапевта та ерготерапевта розвинутої професійної культури, що проявляється особистісно-індивідуальними якостями, сформованою ціннісно-смісловою сферою (акціосферою) [3].

В даний час спеціальність «фізичний терапевт» (в Україні фахівець з фізичної реабілітації) існує більш ніж у сімдесяти країнах світу. Фахівець з фізичної терапії